

УДК 72.01

Т. П. Козаченко,
*асистент кафедри основ архітектури
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка*

АРХІТЕКТУРА І ВОДА: В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ ТА СЬОГОДЕННІ

Анотація: в статті досліджується історичний розвиток у взаємовідносинах «архітектура- вода-людина» та роль і функції води в формуванні архітектурних об'єктів на водних поверхнях. Окремо і більш детально розглянуто сучасний історичний етап та вирішення проблем поєднання історичної складової із всезростаючими потребами суспільства і міста як такого.

Ключові слова: архітектура, вода, історичний розвиток.

Постановка проблеми. Проблема створення, функціонування і дослідження архітектурних об'єктів на водних поверхнях досить актуальна в наш час. В деяких країнах ці будівлі та споруди дають вирішення кризи територіального питання (наприклад в Японії), а в інших – все більше набирає популярності і престижності таке житло, незважаючи на його високий економічний статус та невирішені законодавчі питання як для України та Росії.

Чому люди надають перевагу ділянкам біля водойм чи будинкам на їх поверхні? Чим зумовлений високий рекреаційний потенціал таких об'єктів? Які аспекти формують функціональну структуру симбіозу сучасних міст та об'єктів на воді?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В історії існує безліч прикладів побудованих і запроектованих об'єктів, які тією чи іншою мірою взаємодіють з водною стихією. Але з точки зору науки вони ще не досліджені на детальному рівні.

Науковці, які займались вирішенням питань архітектури малоповерхових житлових будівель на воді: Суботіна О. Г., Тхьонга Л. В., Олтуїса К. (Waterstudio.nl), Фалетті Р.

Проектуванням і будівництвом наливних територій, які почали активно з'являтися в кінці ХХ ст. і дозволили використовувати додаткові штучно створені територіальні ресурси, займалися Егераат Е., Геркан М., Фостер Н., Пьяно Р., Асадов А.

Висотні архітектурні об'єкти розробляли архітектори Сервера М. Р., Піоз Х., Селайя Е. і студії «Hoogstad Architecten», «Duggan Morris Architects».

Приклади розроблення величезних плаваючих міст та міст на воді бачимо в таких архітекторів як Худ Р., Кікутаке К., Танге К., Кішо Курокава, Р. Бакмінстер Фуллер, Цельнер В., Хільберц Вольф та архітектурних студій «Таїсей», «Parent and Virilio», «Vincent Callebaut Architecture», «Iwamoto Scott Architecture» та «Oceanic Creations».

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Потребує детального дослідження взаємозв'язок «архітектура- вода-людина» та виділення головних аспектів в проектуванні водних архітектурних об'єктів у структурі міста.

Цілі статті – дослідити взаємозв'язок «архітектура + вода + людина» в історичному контексті та виділити головні аспекти при проектуванні водних архітектурних об'єктів у структурі міста

Виклад основного матеріалу. Від початку усвідомлення людиною своєї відокремленості від природи і становлення її, як розумної соціальної істоти, почались і її складні відносини з навколишнім світом: боротьба із незрозумілими природними стихіями та усвідомлення себе частиною цього світу. Оскільки зрозуміти їх вони ще не могли, тому пояснювали в більш зрозумілим для себе спосіб: природа сповнена духами і богами. Таким чином їй надавалось містичне, релігійне значення.

Із плином часу і розвитком науки змінились і значно розширились межі розуміння навколишнього світу. Тепер нам уже здається, що образи давньої міфології, як то Посейдон, залишились в далекому минулому, але сама міфологія, і міфологія води в тому числі, дійшла до нас у вигляді самої природи, яку древні греки і не розуміли як самотійну стихію [1].

Дивлячись на воду, ми в своєму усвідомленні не позбулись усіх нептунів, водяних, русалок і наяд. Адже сама вода завдяки всім цим міфологічним істотам набуває рис, які не виникають у свідомості інженера-гідраліка чи метеоролога, та зберігає в собі небезпеку, можливості, фатум, випадковість, смерть і всі перипетії та колізії життя [1]. Ми бачимо таку воду, яка «говорить» нам про все це і саме тому усвідомлення такого явища як вода виходить за рамки звичного вже для нас позначення H₂O.

Здавна люди розташовували свої стоянки, а потім і споруди, поблизу водойм, які забезпечували продуктами харчування, давали транспортні й торгівельні зв'язки та виконували захисну функцію. Першими освоєними територіями поблизу води була берегова лінія прісноводних озер і річок. Роль і характер освоєння мали суттєві відмінності у різних народів і відрізнялись також у різні часи.

Традиційно для слов'янських поселень у період Київської Русі на правих крутих берегах виникали укріплені ядра – «кремлі», «дитинці», «кромі» та «гради». Саме на річку орієнтувались головні фасади будівель.

Із розвитком поселень, в індустріальну епоху, біля річок почали будувати споруди промислового призначення та транспортної системи. Розташування їх біля води стало конкурентною перевагою. Це, в свою чергу, призвело до того, що унеможливило розташування набережної в містах. Таке споживацьке ставлення призвело до розриву історичних та культурних зв'язків зі старим містом та порушило екологічну рівновагу в прирічкових територіях.

На даному етапі розвитку міста та соціальної інфраструктури з її великим насиченням інформацією, розвиненою сферою послуг, яка вже не є другорядною, найважливішим фактором є добробут міста в якості її середовища.

Реконструкція промислових об'єктів на воді (наприклад: нафтові платформи) та на берегових територіях, які зараз втратили свою актуальність – можливість реанімувати зв'язки «архітектура-вода-людина» і модернізувати старі центри міст для всезростаючих потреб функціональної потужності.

Рис. 1. Поселення «Нафтові камені» в Азербайджані

Поселення «Нафтові камені» в Азербайджані (рис. 1).

Селище міського типу входить в Азізбековський район м. Баку. Споруджене в Каспійському морі, довкола так званих «Чорних скель» – кам'яної гряди, ледве виступаючої на поверхні моря. Розташований у 42 км. від Апшеронського півострова, на металевій естакаді, що спирається на металеві пали

[2 http://vseslova.com.ua/word/%D0%9D%D0%B0%D1%84%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%96_%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96-71403u].

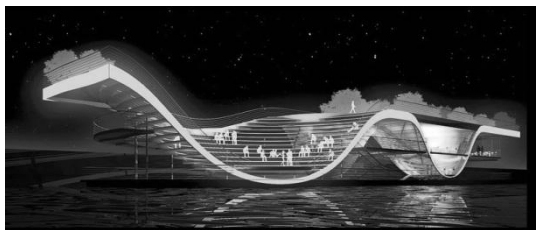
За останнє тисячоліття людство зробило величезний стрибок вперед, що вплинуло на всі сфери існування та діяльності людини. Тотальна комп'ютеризація вплинула і на психологічний аспект соціуму. В людей спостерігається дефіцит «живого» спілкування. Виникає необхідність збільшити його кількість і покращити якість. Наприклад, на території перетвореної в міський простір гавані Бостона найбільш популярне заняття – це просте споглядання людей із лавок та вуличних кафе, які розташовуються вздовж головного променаду [3].

Сприйняття людиною водойм найбільш підходить для створення рекреаційних територій та розважальних закладів, що надає окрім психологічно-комфортних ще й великі економічні переваги, що суттєво, для

залучення туристів. В наш час, як запевняють маркетологи, відпочиваючим не достатньо простих розваг: туристи хочуть отримати нові знання, які залишаються з ними назавжди [4]. Тому міський девелопмент повинен працювати не лише і не стільки на фінансове благополуччя, скільки на розвиток і позитивну перспективу для всього суспільства [5].

На даний момент запроєктовані такі архітектурні об'єкти на водних поверхнях, як арт-галереї, музеї, виставкові зали, кінотеатри, які втілюють в собі симбіоз активної взаємодії історичного центру міста з функціями, котрі забезпечують потреби сучасного жителя міста.

Наприклад, 19 червня 2009 року відбувся конкурс на краще архітектурне рішення для об'єктів на воді – «Москва-ріка у Москві», у ньому брали участь 35 проектів від провідних російських бюро; вони показали, що на річці, яка тече посеред великого міста, можна запроєктувати щось більш цікаве, ніж кам'яна набережна і забита пробками дорога вздовж її парапетів. [6http://rusrep.ru/2009/25/moskva_reka/].

Рис. 2. Конкурсний проект «Багатофункціональна платформа» у Москві (Росія)

Одним із цікавих проектів була споруда, які були представлені на цьому конкурсі, який являє собою багатофункціональну плаваючу платформу з основою 45x12 метрів, на якій буде відкрита і закрита частина.

На відкритій палубі влітку можна влаштовувати концерти і пляжні вечірки, а взимку заливати ковзанку, а в закритих приміщеннях проводити виставки [6http://rusrep.ru/2009/25/moskva_reka/].

Рис. 3. Проект музею «Вікторія & Альберт» арх. Кенго Кума (Шотландія, 2010 р.)

Проект музею «Вікторія & Альберт» в Шотландії японського архітектора Кенго Кума (рис. 3).

Архітектурні об'єми, які злетіли над поверхнею води, доповнюються віддзеркаленням у ній. Схожий принцип використовується в архітектурі XVIII ст. [7<http://forum.artinvestment.ru/blog.php?b=60171>].

Рис. 4. Театр Учжень, Китай

У китайської провінції Чжецзян, над водою піднімається будинок театру під назвою Учжень (рис. 4). Глядачі можуть потрапити в будівлю пішки по мосту або на дерев'яних човнах. Завдяки водному простору, який оточує театр, за виставою можна спостерігати прямо з човнів або із зовнішнього критого фойє [8].

Висновки. У плануванні водних об'єктів в структурі міста можна виділити такі аспекти:

- сакральне значення водойм, якого вони набувають завдяки величезній ролі, яку відіграє вода в усіх аспектах існування людини і тому психологічному впливу, який вона на нас здійснює;
- планування зв'язків «архітектура- вода-людина», як важливого елементу формування повноцінного центру міста;
- планування рекреації. Вода має ряд властивостей. Які дозволяють підвищити рівень та якість відпочинку людей;
- планування візуальних зв'язків. Визначення ролі архітектурної споруди як домінанти або ж використання прийому «будівля-привид», коли використовуються максимально здатність облицювальних матеріалів фасадів до віддзеркалення і таким чином змінити «візуальну вагу» будівлі;
- екологічна безпека. Будівля не повинна негативно впливати на водне середовище, в якому знаходиться. Важливим є також факт можливості використання сучасних технологій, які дають змогу очищувати забруднену воду. Наприклад проект «Physalia» від архітектора Вінсента Калєбота, який розроблений для очищення вод Сени в Парижі [9].

Перетворення міського середовища, використання водних територій повинно стати сучасним урбанізмом у дії. Ці аспекти дозволять розширити можливості сучасного міста та підвищити рівень його рекреаційних можливостей, що дасть в результаті не лише економічну вигоду, але й дозволить місту створити свій незабутній образ та поліпшити рівень добробуту середовища.

Список використаної літератури:

1. Вода и архитектура. [Електронний ресурс] / А. Раппапорт блог «Башня и лабиринт» – Режим доступу: http://papardes.blogspot.com/2009/08/blog-post_8864.html.

2. Нафтові камені. [Електронний ресурс] / Vseslova – Режим доступу: http://vseslova.com.ua/word/%D0%9D%D0%B0%D1%84%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%96_%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96-71403u.
3. Millspough, M. Waterfronts as catalysts for city renewal [Текст] / M. Millspough // Post'industrial Cities / Edited by Richard Marshall. – London: Published in the Taylor & Francis e'Library, 2004. – P. 74 – 85. – ISBN 0'203'16689'2.
4. Pine II, B. Joseph. The Experience Economy [Текст] / Joseph Pine II and James H. Gilmore. – Boston: Harvard Business School Press, 1999. – 363 p.
5. Marshall, R. Contemporary urban space'making at the water's edge [Текст] / R. Marshall // Waterfronts in Post' industrial Cities / Edited by Richard Marshall. – London: Published in the Taylor & Francis e'Library, 2004. – P. 4 – 13. – ISBN 0'203'16689'2.
6. Архитектура на воде «На Москве-реке нет жизни. Но она может появиться» [Электронный ресурс] / РР/Культура – Режим доступу: http://rusrep.ru/2009/25/moskva_reka/.
7. Японская архитектура 2010. Дайджест интересных проектов. [Электронный ресурс] / Инвестиции в искусство. – Режим доступу: <http://forum.artinvestment.ru/blog.php?b=60171>.
8. В китайской провинции создано чудо архитектуры – театр на воде [Электронный ресурс] / АТМ Буд. – Режим доступу: <http://atmbud.ru/2013/07/v-kitajskoj-provincii-sozdano-chudo-arxitektury-teatr-na-vode/>.
9. Энергия солнца для Амфибии [Электронный ресурс] / Зеленый сад. – Режим доступу: <http://zelengarden.ru/energiya-solnca-dlya-amfibii/>.

Аннотация

В статье исследуется историческое развитие во взаимоотношениях «архитектура-вода-человек», а так же роль и функции воды при формировании архитектурных объектов на водных поверхностях. Отдельно и более подробно рассмотрено современный исторический этап и решения проблем сочетание исторической составляющей с всевозрастающими потребностями общества и города как такового.

Ключевые слова: архитектура, вода, историческое развитие.

Summary

This article examines the historical development of relations "architecture-water-man" and the role and function of water in shaping the architectural objects on the water surface. Separately and more detail the current historical stage and problems blend historical component of the ever increasing needs of society and the city itself.

Key words: architecture, water, historical development.